

"ממעין החיים"

שיחות שנאמרו מפי המשגיח הגה"צ ר' חיים וואלקין שליט"א

"תפילה" - "אומנות" ממשית ומוחשית

ונראה לבאר ע"פ מה שמצאנו בפרשת ויחי, כשיעקב מברך את יוסף, הוא נותן לו גם נחלה, את העיר שכם, והוא מוסיף ואומר על העיר שכם "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי", ומתרגם ה"תרגום אונקלוס", "די נסיבית מיאד דאמוראה בצלותי ובעותי", שהדרך שבה הוא קיבל את העיר שכם היה ע"י "צלותי ובעותי", תפילה ובקשה, שאותם "חרבי וקשתי", היו לא פחות מאשר "צלותי ובעותי", בכח התפילה והבקשה, רואים אנו מכאן יסוד גדול ביסודה ובכוחה של "תפילה", שאין ה"תפילה" כח רוחני בלבד, אלא התפילה היא "כלי אומנות", זהו כח ממשי ומוחשי מאוד, ממש כמו שהאדם מחזיק בידי "חרב וקשת", כי החרב והקשת הינם דמיון גמור לכח התפילה, ובשביל להשתמש בכלים הללו, ב"בחרבי ובקשתי", בכוחה של "תפילה", צריך האדם לדעת איך להשתמש, כי הם "כלי אומנות", ולכך כמו שבמציאות אם אדם נצרך לאדריכל או אומן מיוחד עבור עבודה מסוימת, ויהיו לפניו שתי אומנים מצליחים, אחד הוא אומן מוצלח והינו גם בן וצאצא למשפחה של אומנים, והשני גם הוא אומן מאוד מוצלח, אך אין הוא בן וצאצא למשפחה של אומנים, ודאי דבר ברור הוא שהאדם יקח את האומן שלא רק הוא עצמו אומן, אלא גם שהוא מגיע ממשפחה של אומנים, כי זה בדם שלו, זה הרבה יותר "כלי אומנות" שלו, וכך היא בדיוק אומנות התפילה, שאע"פ שגם יצחק וגם רבקה הינם קדושי עליון, הם ה"אבות הקדושים", מכל מקום כוחו של יצחק בתפילה גדול הרבה יותר כיון שהוא גם "צדיק בן צדיק", זה "כלי אומנות" שלו, זה בדם שלו, הוא הרבה יותר יודע איך להשתמש ב"חרבי ובקשתי", הוא גדל על זה, ולכך "ויעתר לו ה' ולא לה.

החזו"א כותב וזה מובא בקובץ אגרות [א ב], "וכל בר נש בכחו למצוא טוב ע"י תפילה, ודי מתאוה כביכול לתפלתן של צדיקים, התפילה היא מטה עוז ביד כל אדם, וכל שישים האדם מבטחו בו יתברך כן יעלה וכן יצליח", רואים אנו שהחזו"א הגדיר את ה"תפילה", כ"מטה עוז", מטה של עוצמה, וזהו כדברינו שאין ה"תפילה" רק כח רוחני בלבד, אלא היא ממש "מטה עוז", היא כח ממשי ומוחשי, כי זהו "כלי אומנות", בדיוק כפי שיחזיק האדם בידי "חרב וקשת".

"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו" [כה יט], ואומר רש"י "לו ולא לה, שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע, לפיכך לו ולא לה", עומדים כאן יצחק ורבקה, שניהם במדרגה גבוהה ביותר, שניהם מהאבות הקדושים, והם נעמדים להתפלל, כל אחד בנפרד, וכפי שמובא ברש"י "זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו מתפללת בזוית זו ומתפללת", הם מתפללים לה' שיזכו סוף סוף לבן שימשיך את דרכם, והקב"ה נענה לתפילה זו, אך "ויעתר לו", הקב"ה נענה דוקא לתפילתו של יצחק, כי זוהי תפילת "צדיק בן צדיק", אך לא נענה לתפילתה של רבקה, כיון שהיא רק תפילת "צדיק בן רשע".

ונראה לדייק ברש"י, שהסביר שהקב"ה נענה לתפילתו של יצחק דוקא, כי "אין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע", ומדוע רש"י צריך בסוף דבריו לחזור ולהדגיש שוב "לפיכך לו ולא לה", הרי רש"י כבר ביאר שהקב"ה נענה "לו ולא לה"!! ובאמת נראה לבאר, שרש"י בא להדגיש כאן עוד נקודה, שלא נחשוב שאמנם יצחק עדיף כי הוא "צדיק בן צדיק", אך בלא תפילת רבקה גם תפילתו של יצחק לא היתה מתקבלת, אלא בא רש"י לחדד לנו את התובנה על כוחה של תפילת "צדיק בן צדיק", ש"לפיכך לו ולא לה", שתפילת יצחק לבדה היא שפעלה, והביאה לכך שתתקבל תפילה זו לפני הקב"ה.

אך יש להעיר מדוע באמת תפילת "צדיק בן רשע" היא פחות מתפילת "צדיק בן צדיק", והרי לכאורה זה צריך להיות בדיוק הפוך, כי הרי ה"צדיק בן רשע" היו לו הרבה יותר נסיונות וקשיים, הוא היה צריך לגבור על טבעו, על החינוך שעליו הוא גדל, והבית שבו הוא גדל, ולהיות "צדיק", ואנחנו הרי גם יודעים את הגמ' בברכות [לד ב] ש"במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים", וא"כ מדוע התורה אומרת ש"ויעתר לו", שהתפילה התקבלה בגלל יצחק, ועוד התורה מדגישה זאת, שתפילת צדיק בן צדיק היא ורק היא הסיבה שיצחק ורבקה זכו לבן שימשיך את דרכם, כפי שחוזר שוב רש"י ואומר "לפיכך לו ולא לה", שיצחק הוא הסיבה היחידה לכך שהתפילה נענתה, ובאמת מדוע זה כך?!

ועל דרך זה שמעתי מראש ישיבת טעלוז מו"ר הגאון רבי מרדכי גיפטר, שהביא מכתב מרבי עקיבא איגר שכתב לבנו הג"ר שלמה איגר, "ובענין החולה שביקשת להתפלל עליו, התפללתי ולא נענתי, אולי יש טעות בשם", ר"ע איגר היה כל כך מודע לכוחה של התפילה, והשפעתה על חיי המעשה, הוא ידע כל כך להשתמש ב"כלי אומנות" הזה, עד שזה היה דבר פשוט אצלו, שאם הוא התפלל, אז גם בשמיים תפילתו נענית ומתקבלת, ואם זה לא השפיע אז ודאי הסיבה היא, ש"יש טעות בשם", והדברים מופלאים.

סיפר לי אמו"ר הרש"ד וואלקין ז"ל ששאלו את הגה"צ ר' הירש לוינסון ז"ל, חתנו של הח"ח זיע"א, איך זה שחותנו מתפלל כ"כ בשקט ובמתניות וכמעט שלא זז, ואתה מתפלל בתנועות, ו"בכל עצמותי תאמרנה", וענה ר' הירש לוינסון, שאם יש שני אנשים שקופצים לתוך הנהר, אחד יודע לשחות, והשני אינו יודע לשחות, זה שיודע לשחות הוא עובר לצד השני במהירות ובלי לעשות גלים, אך השני שאינו יודע לשחות הוא בקושי נשאר מעל המים, הוא מכה במים ועושה גלים עד שמגיע לצד השני, וכך סיים ר' הירש לוינסון "חותני יודע לשחות ולכך אין הוא צריך לעשות תנועות, אך אני שבקושי מחזיק מעמד, עללי לעשות תנועות כדי שתפילתי תקבל", והן הן הדברים שאמרנו, ש"תפילה" זוהי אומנות, ולכך צריך מומחיות כדי לדעת איך "לשחות".

עלינו לדעת ולהפנים את כוחה של ה"תפילה", שהיא ממש "בחרבי ובקשתתי", לא רק העוצמה שבזה, אלא גם את ה"כלי אומנות" שבזה, את המומחיות שצריך לכך, ועלינו לדעת שגם לנו יש את הכח והמומחיות הזו בתוכנו, כי אנחנו צאצאיו של יצחק שהיה "צדיק בן צדיק", ועלינו לדעת שתורה ותפילה הולכים הם תמיד שלובי ידיים, וככל שהאדם רוצה להיות למדן יותר בתורה, כך הוא גם צריך להיות "מומחה" יותר בתפילה, וככל שהאדם משקיע בזה יותר, כך הוא גם מתחבר יותר ל"צדיק בן צדיק" שבו, עד שהתפילה נהיית ממש "מטה עוז בידו", וזה הוא מה שנקרא "אומנות התפילה".

[ככתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

לקוראי עלון "ממעייני החיים"

הננו להודיע, כי החל מחודש זה יועבר העלון למתכונת חודשית.

כמו כן מידי שבוע ניתן יהיה לקבל במייל מאמרים קצרים, הקרויים "פניני ממעייני החיים", מדברי מורן המשיגיה שלימ"א.

שבת שלום, המערכת.

בגמ' במסכת קידושין מובא [דף כט ב], מעשה במזיק שהיה נמצא בבית מדרשו של אביו, והיה מזיק את כל מי שהיה מגיע לבית מדרש, ואפילו ביום, וכשהגיע ר' אחא בר יעקב לעירו של אביו, הורה אביו לכל אנשי העיר שלא יארחו בביתם את ר' אחא, כדי שלא תהיה לר' אחא ברירה והוא ילך לאותו בית מדרש שהיה שם את המזיק, וכשהגיע ר' אחא לבית מדרש ניסה המזיק להזיק את ר' אחא, והוא היה נראה כ"תנינא דשבעה רישוותיה", כמו נחש עם שבע גולגולות, ונעמד ר' אחא להתפלל, ו"כל כריעה דכרע נתר חד רישיה", עד שהרג ר' אחא את המזיק, ושואל שם המהרש"א איך אביו יכל לגרום לר' אחא להכנס למקום סכנה על הספק שמא יתרחש נס, וגם אם באמת יהיה נס הרי יכולים לנכות מזכויותיו! ומחדש שם המהרש"א "דודאי סמך אביו על חסידותו ושמנוך תפילתו לא יהיה ניוזק ויהרוג את המזיק ואין זה מקרי נס", שבאמת לא היה כאן שאלה האם יתרחש נס או לא, אלא אביו היה כ"כ בטוח בכח התפילה של ר' אחא, עד כדי כך שהוא לא חשש לגרום לר' אחא להכנס למקום סכנה, רואים אנו מכאן שוב את אותו יסוד, שתפילה היא לא בגדר של נס, היא לא רק דבר רוחני, אלא תפילה זוהי ממש "כלי אומנות", זה כח מוחשי ממש, וכפי שראינו גם בלשון הגמ' "כל כריעה דכרע נתר חד רישיה", זה ממש כמו "חרב וקשת", עד כדי כך שבכל כריעה שר' אחא כרע, זה ממש חתך ראש אחד מאותו המזיק.

רש"י מבאר בפרשת בראשית, על הפסוק "וכל שיהי השדה טרם יהיה בארץ וכו' כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה", וז"ל "יומה טעם לא המטיר? לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם, וירדו וצמחו האילנות והדשאים", שבאמת העולם והבריאה כולה מושתתים הם על יסוד זה, שבשביל לקבל את השפע וההשפעה בעולם, בשביל ש"הקב"ה ימטיר מים על הארץ", יש צורך ב"אדם" שיכיר את הצורך הגדול שיש בעולם עבור הגשמים, את הצורך בלקבל את ההשפעות והשפע הגשמי, וכשיתפלל ה"אדם" אשר "עובד את האדמה", אז יוכלו הטבע והבריאה לקבל את השפע מהשמיים, ורק אז העולם יוכל לצמוח ולהתפתח, רואים אנו כאן, איך ש"התפילה", היא היסוד לכל השפע וההשפעות שבבריאה, ועבור זה צריך את האדם שיבקש ויתפלל עבור העולם, כי התפילה היא ממש פועלת ומחיה את העולם, היא ממש כח מוחשי וממשי בעולם, ולכך באמת ראינו הרבה הלכות שחז"ל קבעו בעניני התפילה, כמו קביעות מקום לתפילה, "ביני עמודי", וכן ההכנה קודם התפילה וכו' שהכל היא מחמת החשיבות הגדולה שיש בה עבור האדם והעולם, והכל הוא לא רק כדי לתת כח לאדם, אין זאת רק העוצמה של "בחרבי ובקשתתי", אלא זוהי בעיקר גם המיומנות של ה"תפילה", של החרב והקשת, כדי לכוון ולקלוע למטרה.

לקבלת העלון במייל בעברית, אנגלית, ובספרדית, וכן להערות והארות ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com

נתרם להצלחת ר' יעקב ישראל ב"ר דוד יהושע שיחי